

โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม: โอกาสและความท้าทาย ของไทยในศตวรรษที่ 21*

SOCIAL SAFETY NETS: OPPOTONITIES AND CHALLANGE FOR THAILAND IN THE 21st CENTURY

ฉัตรเกษม ดาศรี

Chatkasem Dasri

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: chatkasemdasri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทบทวนวรรณกรรมและองค์ความรู้เกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม และศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทย รวมไปถึงการวิเคราะห์โอกาสและความท้าทายของโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเผชิญโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social safety nets) เป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานของรัฐบาลในการปกป้องและรองรับการดำรงชีวิตให้กับกลุ่มผู้เปราะบางและด้อยโอกาสทางสังคมให้สามารถอยู่รอดได้ โดยปัจจุบันประเทศไทยมี 4 ประเภท คือ หลักการประกัน การคุ้มครองแรงงาน การสงเคราะห์และบริการทางสังคมอื่น ๆ โอกาสและความท้าทายของภาครัฐในการพัฒนาโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ 1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย ทำให้รัฐมีภาระทางการเงินเพิ่มมากขึ้น ภาครัฐจึงต้องกำหนดแนวทางการดูแลผู้สูงอายุให้เหมาะสม สำหรับอนาคตระยะยาว 2. การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นดิจิทัล ภาครัฐจะต้องพัฒนาไปสู่รัฐบาลอัจฉริยะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารงาน รวมไปถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดหารายได้ที่มีประสิทธิผลมากขึ้น เช่น รายได้จากภาษีในกลุ่มเศรษฐกิจดิจิทัล และ 3. การกระจายอำนาจและการปกครองภาครัฐแนวใหม่ (NPG) ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและเสริมพลังให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม; การคุ้มครองทางสังคมไทยในศตวรรษที่ 21; ความมั่นคงของมนุษย์; โอกาสและความท้าทายของไทยในศตวรรษที่ 21

Abstract

This article aimed to review literature and knowledge about social safety nets and study the situation of Thailand's social safety nets in the 21st century, including analyzing the opportunities and challenges faced by Thailand's social safety net. Social safety nets are the basic standard of government in safeguarding and supporting the livelihoods of marginalized and disadvantaged groups to enable them to survive. Currently, Thailand has four categories, namely social insurance, labor protection, welfare, and other social services. The opportunities and challenges for the government in developing a more efficient social safety net are as follows: 1. The changing population structure towards an aging society, which increases the financial burden on the state. Therefore, the government needs to devise appropriate care for the elderly in the long term. 2. The transition towards digitization, requiring the government to become a smart government in utilizing digital technology for administrative purposes and income generation, such as income from the digital economy. 3. The decentralization of power and the new public governance (NPG) approach, emphasizing participation and empowering local administrative organizations to provide better public services to the growing population.

Keywords: Social Safety Nets; Thai Social Protection In 21 St Century; Humansecurity; Opportunities and Challenge for Thailand in the 21 St Century

บทนำ

บริบทของโลกในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความไม่ปลอดภัยและภัยคุกคามจากหลายด้าน เช่น ความขัดแย้ง ภัยธรรมชาติ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และความยากจน ก่อให้เกิดความยากลำบากและตัดทอนโอกาสในการดำรงชีวิต และนำมาซึ่งความไม่มั่นคงของมนุษย์ (Human Insecurity) เป็นอย่างมาก

Human Security หรือ ความมั่นคงของมนุษย์ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภายใต้บริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนในการได้ความคุ้มครองจากรัฐให้สามารถอยู่รอดได้ ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติ (United Nation : UN) มองว่าสิ่งเหล่านี้ คือ แนวทางในการให้ช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการกำหนด (Identifying) และจัดการ (Addressing) กับความท้าทายที่หลากหลายและซับซ้อนเพื่อความอยู่รอดเพื่อการดำรงชีวิต และเพื่อศักดิ์ศรีของประชาชน (United Nation, 2023) หรือในอีกมุมหนึ่งอาจมองได้ว่า Human Security นั้นคือ สิทธิมนุษยชน (Human Right) อันเกี่ยวกับความ

ปลอดภัยของประชาชนและชุมชน ซึ่งมีความหมายที่ตรงกันข้ามกับความมั่นคงของรัฐ (GPPAC, 2023)

จากการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้ลงนาม และมีคำมั่นร่วมกับนานาชาติประเทศในการร่วมกันบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยรัฐบาลไทยความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ภายในปี ค.ศ. 2030 โดยสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องรับดำเนินการคือเป้าที่ 1 ความยากจนต้องหมดไป (No poverty) เป้าประสงค์ที่ 1.3 เกี่ยวกับการดำเนินการให้ทุกคนมีระบบและมาตรการคุ้มครองทางสังคมระดับประเทศที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงฐานการคุ้มครองทางสังคม (floor) โดยครอบคลุมกลุ่มคนยากจน และกลุ่มเปราะบางให้มีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม (สมพร โกมารทัต และคณะ, 2561)

ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าเป็นบทบาทสำคัญของรัฐที่จะต้องสร้างหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ประชาชนทุกคนในรัฐด้วยระบบและกลไกของโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets) ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งถึงและเป็นธรรม ดังนั้น บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการทบทวนวรรณกรรมและองค์ความรู้เกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม ศึกษาสถานการณ์ รวมไปถึงการวิเคราะห์โอกาสและความท้าทายของโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเผชิญ

แนวคิดเกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Concept of Social Safety Nets)

การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนั้น (Social Safety Nets: SSN) ผู้เขียนได้กำหนดประเด็นสำหรับการทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดที่สำคัญ เพื่อสร้างความชัดเจนและป้องกันความสับสน เนื่องจากคำสำคัญที่จะถูกกล่าวถึงเช่น สิทธิมนุษยชน (Human Right) ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) สวัสดิการสังคม (Social Welfare) การคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน (Human Right)

หากจะกล่าวถึงที่มาของคำว่าสิทธิมนุษยชนอาจจะมองย้อนหลังกลับไปได้ถึงความคิดในเชิงปรัชญาเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางศาสนาและถูกพัฒนาต่อยอดผ่านแนวคิดทางการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกือบทุกประเทศทั่วโลกได้ให้การรับรองในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ส่งผลต่อกฎหมายและการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของรัฐที่มุ่งรักษาไว้ซึ่งสิทธิของมนุษย์ทุกคน (วนัส ปิยกุลชัยเดช, 2561)

สิทธิมนุษยชน นั้นมีความสำคัญของประชาชนอย่างมากเปรียบเสมือนบรรทัดฐาน (Norm) ที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจะต้องให้การปกป้องทุกคนจากการถูกละเมิดต่าง ๆ จากการเมือง กฎหมายและสังคม (The Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2021) หรือ

เป็นมาตรฐานที่รับรองและปกป้องศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน และกำหนดว่ามนุษย์แต่ละคนจะใช้ชีวิตอย่างไรในสังคมร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนความสัมพันธ์ของประชาชนกับรัฐและภารกิจหน้าที่ของรัฐที่มีต่อประชาชน (UNICEF, 2015)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ดำเนินภารกิจต่าง ๆ ของรัฐบาลในฐานะของหน่วยงาน ที่ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน พึงจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อสร้างหลักประกัน มาตรฐานขั้นต่ำหรือขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในการป้องกันการถูกละเมิดทั้งจากประชาชนและรัฐ

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองทางสังคม (Social protection)

การคุ้มครองทางสังคม ในฐานะที่เป็นสิทธิมนุษยชน ถือเป็นสิทธิเบื้องต้นที่ประชาชน ในประเทศหนึ่งพึงได้รับ จึงเปรียบเสมือนตัววัด (Measure) เกี่ยวกับมาตรการที่ควรดำเนินการ ตามแนวทางที่ถูกต้อง สำหรับผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มเปราะบางทางสังคม (OECD, 2019) เพื่อรองรับสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตที่ส่งผลต่อความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ เช่น การเจ็บป่วย การว่างงาน การบาดเจ็บ การตั้งครรรภ์ หรือเกษียณ (International labor Organization, 2023) ทั้งนี้ การคุ้มครองทางสังคมว่า จะดำเนินการโดยรัฐหรือเอกชน ไม่ว่าจะ เป็นบริการสังคม การประกันสังคม การช่วยเหลือทางสังคม การคุ้มครองอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets) (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559)

คณะกรรมการการบริหารขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Chief Executives Board) ได้กำหนดแนวคิดการคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐาน (Social Protection Floor: SPF) สำหรับให้หลักประกันแก่ประชาชนดังนี้ (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2565) 1. เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงการโภชนาการ การศึกษา และการดูแลได้ด้วยการ ที่ผู้ปกครองได้รับสิ่งที่มีใช้ตัวเงินหรือเงินช่วยเหลือซึ่งไม่ควรต่ำกว่าเส้นความยากจนที่ประเทศ กำหนด 2. ทุกคนที่อยู่ในวัยทำงานแต่ไม่สามารถหาเงินเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่าง เพียงพอ ควรมีความมั่นคงทางรายได้ขั้นต่ำจากการได้รับเงินช่วยเหลือ ได้รับสิ่งที่มีใช้ตัวเงินหรือ มีระบบการประกันการว่างงาน และ 3. คนชราและคนพิการมีความมั่นคงทางรายได้โดยการ ได้รับเงินช่วยเหลือหรือสิ่งที่มีใช้ตัวเงินสำหรับคนชราและคนพิการ

ดังนั้น การคุ้มครองทางสังคม จึงเปรียบเหมือนมาตรการหรือหลักการประกันภัยสำหรับ ทุกคนที่ควรได้รับจากรัฐเพื่อลดปัญหาความยากจน ส่งเสริมความมั่นคงทางรายได้ รวมไปถึง ป้องกันให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เมื่อเกิดสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปราะบาง ซึ่งมาตรการเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความต้องการพื้นฐานและบริการ ที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจและสังคมมีความลำบาก ซึ่งในมุมมองนี้ทำให้ การคุ้มครองทางสังคมมีขอบเขตที่ครอบคลุมไปทั้งสังคมซึ่งกว้างกว่าโครงข่ายการคุ้มครอง ทางสังคมที่จะกำหนดมาตรการสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางทางสังคมเท่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social safety nets)

Social Safety Nets (SSN) หรือ โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมกำลังเข้ามามีอิทธิพลสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนและช่วยลดความเหลื่อมล้ำของสังคมในโลกมากขึ้น จากข้อมูลของธนาคารโลก (World Bank) แสดงให้เห็นว่าผู้คนมากถึง 36 % ของคนจนสามารถรอดพ้นจากความยากจนขั้นรุนแรง (Extreme Poverty) ด้วยโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม โดยจะมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือไปยังครัวเรือนที่ยากจนและเปราะบาง นอกจากนี้แก้ปัญหาความยากจนแล้วยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้ประมาณร้อยละ 45 ในประเทศที่มีรายได้น้อยถึงปานกลาง (World Bank, 2019)

Social Safety Nets เริ่มถูกนำมาใช้โดย Bretton Woods Institution ซึ่งเป็นองค์การที่จัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่าง ธนาคารโลก และกองทุนเงินระหว่างประเทศ (IMF) โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการสร้างระเบียบทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้แนวคิดที่ส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกันรวมถึงการมีความร่วมมือกันภายใต้ขอบเขตทางการค้าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ (Bretton Woods Project, 2018)

ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม เริ่มปรากฏเด่นชัดหลังจากการเกิดขึ้นของวิกฤติการณ์ทางการเงิน (Financial crisis) ซึ่ง Bretton Woods Institution ได้สนับสนุนเงินให้กู้ยืมแก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยแนะนำให้ดำเนินการมาตรการ SSN ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเป็นการเฉพาะเพื่อลดผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ (Paitoonpong et al., 2008)

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2559) ให้ความหมายไว้ว่า โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม หมายถึง บริการสวัสดิการสังคม (Social Welfare Services) ที่จัดทำโดยกลุ่มบุคคลทั้งในระดับรัฐและระดับท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขจัดความยากจนในพื้นที่เฉพาะ เช่น การจัดสรรที่อยู่อาศัยใหม่ การจัดหางาน เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

นอกจากนี้ United Nation (2023) ให้ความเห็นในทิศทางเดียวกันว่าหมายถึงระบบการจัดบริการเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ยากจน คนด้อยโอกาส รวมทั้งผู้ได้รับการเสี่ยงภัยต่าง ๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่าง มั่นคง โดยได้รับสิทธิพื้นฐานเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป การดำเนินงานทางด้านโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนี้ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีบทบาทในการบริการ หรือช่วยเหลือดังกล่าว

สำหรับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนั้นอาจจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 4 ประเภท คือ 1. บริการสังคม (social services) เช่น การศึกษา สาธารณสุข การเคหะ การมีงานทำ การคุ้มครองรายได้ การคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน 2. สังคมสงเคราะห์ (Social Assistance) เป็นการบริการช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหาความเดือดร้อนและอยู่ในภาวะที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่น ผู้ประสบอัคคีภัย 3. ประกันสังคม (Social Insurance) สำหรับผู้ประสบปัญหาทำให้ไม่สามารถทำงานเลี้ยงชีพได้ตามปกติ โดยผู้มีรายได้ต้องออกเงินสมทบ (Contribution)

เข้ากองทุนกลาง และได้รับประโยชน์ทดแทน (Benefits) และ 4. โครงการช่วยเหลือและบริการสังคมที่จัดโดยเอกชน เช่น โครงการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพของบริษัทเอกชน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ, 2542)

จะเห็นได้ว่า โครงการการคุ้มครองทางสังคมเป็นแนวคิดที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการป้องกันและคุ้มครองประชาชนที่เป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมเป็นการเฉพาะ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงจากสภาวะการณ์ที่เป็นอันตรายรุนแรงทางสังคมในมิติต่าง ๆ รวมไปถึงเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและแก้ไขปัญหาความยากจนให้ดีขึ้นอีกด้วย

โครงการการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทย (Social Safety Nets in Thailand)

สำหรับประเทศไทย อาจจะมีอีกหนึ่งคำที่นิยมใช้คือ ตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม โครงการความปลอดภัยทางสังคม ซึ่งไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ และได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2542 มีการศึกษาอย่างจริงจังเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการการคุ้มครองทางสังคมของไทย โดยณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ (2542) ทำการวิจัยเรื่องการสำรวจความรู้เชิงแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และความสำคัญต่อสังคมของโครงการความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โครงการความปลอดภัยทางสังคมของประเทศไทยในอดีตถูกเรียกว่าเป็นสวัสดิการของรัฐ และเป็นเพียงสวัสดิการขั้นต่ำเท่านั้น เริ่มปรากฏหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 ประกอบไปด้วย ด้านการศึกษา สาธารณสุข และประสาสงเคราะห์ จากนั้นในปี พ.ศ. 2533 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันสังคม แต่สวัสดิการสังคมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเพียงสวัสดิการขั้นต่ำและครอบคลุมไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มคนที่ต้องการให้ความช่วยเหลือ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการวางแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (พ.ศ. 2535-2539) ขึ้นโดยครอบคลุมการช่วยเหลือ บริการ การบริหารจัดการสังคม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากประชาชน ซึ่งสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นสวัสดิการที่รัฐจัดให้แก่กลุ่มคนจนและคนด้อยโอกาสโดยเฉพาะ หรือเป็นสวัสดิการขั้นต่ำเฉพาะกลุ่ม ซึ่งเป็นไปตามความหมายของ Social Safety Net แต่ขณะนั้นก็ยังไม่ผ่านมติของรัฐสภา

ปัจจุบัน การคุ้มครองทางสังคม (Social protection) ของไทยนั้นประกอบด้วยหลายหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องเช่น กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน ลักษณะการคุ้มครองทางสังคมภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงต่างๆ แบ่งออกเป็นหลักการประกัน การคุ้มครองแรงงาน การสงเคราะห์และบริการทางสังคมอื่นๆ รายละเอียดดังนี้ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ, 2549)

1. หลักการประกัน ประกอบไปด้วยการประกันสังคมและการประกันสุขภาพ โดยหลักการประกันสังคมที่จัดให้โดยรัฐนั้นจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามสภาพการทำงานของผู้ประกันตน ซึ่งแต่ละกลุ่มได้รับสิทธิประโยชน์จากการประกันตนที่แตกต่างกัน กลุ่มข้าราชการ

ได้สิทธิประโยชน์ที่ครอบคลุมมากที่สุด โดยไม่มีการจ่ายเงินสมทบ ในขณะที่กลุ่มถูกจ้างเอกชน ต้องเสียเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมร่วมกับนายจ้างและจากรัฐบาล

2. การคุ้มครองแรงงาน คือ การให้ความคุ้มครองกับลูกจ้างในหลาย ๆ ด้านตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยเฉพาะการคุ้มครองในเรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เวลาการทำงาน แรงงานเด็กและสตรีและที่สำคัญคือการจ่ายเงินชดเชยแก่ลูกจ้างเมื่อถูกให้ออกจากงาน โดยมีได้กระทำความผิดใด ๆ ซึ่งการคุ้มครองแรงงานนั้นเป็นสวัสดิการที่นายจ้างเป็นผู้แบกรับค่าใช้จ่ายฝ่ายเดียว

3. การสงเคราะห์ ดำเนินการโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กลุ่มเป้าหมายคือ เด็กกำพร้า เด็กและเยาวชนจากครัวเรือนยากจน สตรีด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ คนไร้ที่พึ่ง ขาดทุน คนพิการ ผู้ประสบภัยธรรมชาติ ผู้ติดเชื้อเอดส์ ชาวเขา และครอบครัวและชุมชนยากจน

4. การให้บริการทางสังคมอื่น ๆ นอกเหนือจากการให้ความคุ้มครองทางสังคม รัฐบาลยังให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนทั่วไปในรูปของบริการทางการศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน การจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน โดยกรมพัฒนาชุมชน และการพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยการเคหะแห่งชาติ

จะเห็นได้ว่า การตีความและความเข้าใจของสังคมไทยมองว่า โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนั้นมีความเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการสังคม (Social Service) แต่โดยนัยแล้วสวัสดิการสังคมจะเป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคน เช่น โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ส่วนโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนั้นจะมีการกำหนดผู้รับประโยชน์แบบเจาะจงไปยังเปราะบางทางสังคม หรือบุคคลที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงที่ต้องได้รับความช่วยเหลือและดูแลจากครอบครัว เช่น เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยติดเตียง หรือเป็นครัวเรือนที่มีรายได้น้อยหรือรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีไม่เกิน 100,000 บาท (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ตัวอย่างเช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า บัตรคนจน เป็นต้น

โอกาสและความท้าทายของโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมของไทยในศตวรรษที่ 21

ในยุคสมัยแห่งศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และวัฒนธรรมเป็นไปอย่างแปรปรวนและไม่แน่นอน การพัฒนาโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมจึงต้องให้ความสำคัญกับโอกาสและการเตรียมความพร้อมในประเด็นท้าทายต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย (Ageing Society)

สังคมสูงวัย เริ่มกล่าวถึงกันในวงกว้างของประเทศไทยมาเป็นเวลานาน เนื่องจากสถานการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันนั้นก็ได้สวนทางกับอัตราการเกิดที่ลดลงและประชากรในวัย

ทำงานก็ลดลงด้วยเช่นเดียวกัน จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี พ.ศ. 2564 พบว่า ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งหลังจากเมื่อ 3 ปีก่อน นับเป็นครั้งแรก ในประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี โดยประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2564 นั้นมีมากถึง 12.5 ล้านคน คิดเป็น 18.8% ของประชากร ทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปีก่อนประมาณ 0.4% แต่อัตราการเกิดกลับลดลง (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565)

ตารางที่ 1 ข้อมูลสถิติการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ. 2555-2562 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562)

ปี พ.ศ.	จำนวนคน	จำนวนเงิน (บาท)
2555	6,785,434	52,535,425,200
2556	7,309,041	58,350,304,000
2557	7,664,599	60,999,878,400
2558	7,774,463	62,127,007,200
2559	8,021,853	63,219,443,300
2560	8,158,313	64,783,645,200
2561	8,380,749	66,407,367,600
2562	9,093,916	71,911,177,200

จากตารางที่ 1 สถิติการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2555-2562 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเมื่อเทียบระหว่าง พ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2562 มีอัตราการเพิ่มขึ้นของการใช้จ่ายงบประมาณถึงประมาณ 37% ทำให้ประชาชนผู้รับเบี้ยยังชีพก็เพิ่มขึ้นถึง 74.61% (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) และสถิติ 3 ปีย้อนหลัง พ.ศ. 2563-2565 เป็น 11,627,130 12,126,016 และ 12,519,926 คนตามลำดับ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565)

ดังนั้น เมื่อภาครัฐจำเป็นต้องมีการเพิ่มงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้นทั้งในด้านสาธารณสุขและการแพทย์ การบริการสังคมแก่ผู้สูงอายุ สงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากไร้ และอาจจะเก็บภาษีรายได้น้อยลง เพราะผู้สูงอายุซึ่งไม่มีรายได้มีส่วนที่มากขึ้น ส่งผลกระทบต่อภาระทางการเงิน (Financial Burden)

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจถูกมองว่าสังคมสูงวัยอาจจะเป็นอุปสรรคและกระทบระบบสวัสดิการสังคมทั้งระบบที่เรียกว่า ตั้งแต่ครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ดังนั้น ภาครัฐอาจต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากวิกฤติเป็นโอกาส โดยมองว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการพัฒนาโครงการช่วยเหลือทางสังคมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวนมาก และต้องมีการวางแผนและดำเนินการที่ดีในการจัดสิทธิส่งเสริมและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังเป็นความท้าทายใหม่ของภาครัฐในการกำหนดแนวทางการดูแลสวัสดิการสังคมทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพสำหรับคนทุกช่วงวัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ด้วยโอกาสและเปราะบางทางสังคม

2. การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นดิจิทัล (Digital Transformation)

ปัจจุบันการพัฒนาและยกระดับเทคโนโลยีไปสู่ความเป็นดิจิทัล (Digitalization) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลง

ด้านเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงเป็นโอกาสในการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาและเสริมสร้างโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐที่ต้องทำให้เป็นองค์กรอัจฉริยะ หรือรัฐบาลดิจิทัล ในการส่งมอบบริการสาธารณะที่ดีมีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และลดต้นทุนของการใช้จ่ายงบประมาณ

แนวโน้มทั้งหมดนี้ถือว่าเป็น The New Paradigm of Government Services ที่ถือว่าเป็นโอกาสสำคัญที่กำลังมีอิทธิพลกับประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการยกระดับและทำให้บริการของภาครัฐต่อประชาชนเปลี่ยนไปอย่างพลิกโฉม เพราะเป็นการเปลี่ยนทั้งระบบ ไม่ใช่การเปลี่ยนเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่มีความพร้อมเท่านั้น โดยประชาชนจะได้รับประโยชน์จากรัฐบาลดิจิทัลที่อยู่เคียงข้างและคอยให้บริการ รวมทั้งสนับสนุนเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ความเป็นดิจิทัลยังมีส่วนช่วยให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดอาชีพและช่องทางการจำหน่ายสินค้าและบริการได้เป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ ถือว่าเป็นความท้าทายใหม่ของภาครัฐในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดหารายได้ในกลุ่มเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่มีช่องว่างทางกฎหมายและระบบบริหารจัดการในการเข้าถึงข้อมูล รวมไปถึงการกำหนดโครงสร้างทางภาษีแบบใหม่ในสินค้าและบริการที่ดำเนินการผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการเชื่อมต่อกันทางอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) (ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี, 2565) เช่น การสินค้าออนไลน์ ภาษีสื่อสังคม (Social Media Tax) หรือภาษีสินทรัพย์ดิจิทัล (Cryptocurrency Tax) เป็นต้น

3.การกระจายอำนาจและการปกครองภาครัฐแนวใหม่ (Decentralization and New Public Management Governance)

นับตั้งแต่แนวคิดเรื่อง การจัดการสาธารณะใหม่ (New Public Management: NPM) เข้ามาปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการบริหารงานภาครัฐ ก็ส่งผลให้องค์การภาครัฐเริ่มปรับตัวโดยนำแนวคิดความเป็นเอกชนเข้ามาปรับใช้เพิ่มมากขึ้น แต่ด้วยการเพิ่มขึ้นของภาคประชาสังคมและความหลากหลายทางสังคมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น NPM ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำไปปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนทัศน์ใหม่ คือการปกครองภาครัฐแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) ที่มีลักษณะสำคัญ คือการกระจายอำนาจ เน้นการประสานงานของรัฐบาลมีเครือข่ายที่ซับซ้อน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร การบริหารปกครองต้องอาศัยความไว้วางใจ และให้ความสำคัญกับบทบาทขององค์กรสาธารณะทางสังคม (Runya et al., 2015) อันจะส่งผลต่อการทำให้เกิด ความไว้วางใจ (Trust) ความโปร่งใส (Transparency) ความชอบธรรม (Legitimacy) และความมีอิสระ (Autonomy) (Arkorf et al., 2021; WU et al., 2017; Clausen, 2020)

โอกาสสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาสวัสดิการสังคมและโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมคือการที่ภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงผลกำไรมีบทบาทสำคัญในการร่วมมือในการพัฒนา

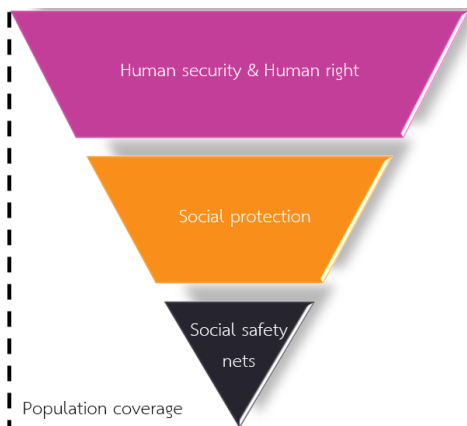

และส่งเสริมโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมให้กับประชาชน นอกจากนี้ ความท้าทายสำคัญ คือ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในฐานะหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จากสถิติพบว่า อปท.จำนวน 7,850 แห่งทั่วประเทศ มีจำนวนมากถึง 5,303 แห่ง (67.55%) เป็น อปท.ขนาดเล็ก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) มีขีดความสามารถในการให้บริการสาธารณะที่ไม่สูงมากเนื่องจากทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด แต่ในทางกลับกันกลับมีพื้นที่กำกับดูแลครอบคลุมประชาชนจำนวนมากของประเทศ ดังนั้นจะต้องปฏิรูประบบบริหารงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับแนวโน้มการถ่ายโอนภารกิจด้านสวัสดิการสังคม เช่น การถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) การถ่ายโอนสถานศึกษา และภารกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเด็นท้าทายที่สำคัญคือการให้กระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal Decentralization) ให้ อปท. สามารถจัดเก็บรายได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น

จะเห็นได้ว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จากทั้ง 3 ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นบทบาทขององค์การภาครัฐจึงต้องอาศัยวิธีและวิธีการเชิงยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม ในการปรับเปลี่ยนและพัฒนากระบวนการส่งมอบคุณค่าสาธารณะไปยังประชาชน ซึ่งไม่เพียงแต่การให้การช่วยเหลือประชาชนกลุ่มเปราะบางตามแนวทางของโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมได้เท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างประโยชน์เพิ่มไปยังประชาชนกลุ่มอื่นๆ ที่มีความจำเป็นภายใต้จุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมข้างต้นนั้น ผู้เขียนได้สรุปและสังเคราะห์ตัวแบบเชิงความสัมพันธ์ของ Human Security, Human Right, Social Protection และ Social Safety Nets ต่อความครอบคลุมประชากรเป็นตัวอย่างได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบความสัมพันธ์ของ human security, human right, social protection และ social safety nets ต่อความครอบคลุมประชากร

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) และหลักสิทธิมนุษยชน (Human Right) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานขั้นต้นที่รัฐจะต้องกำหนดมาตรการและดำเนินการเพื่อป้องกันและคุ้มครองโดยครอบคลุมประชาชนทุกคนในการได้รับประโยชน์และปกป้องการถูกละเมิดทั้งจากรัฐและจากประชาชนด้วยกันเอง ในรัฐโดยทั่วไปความมั่นคงปลอดภัยของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ประชากรทุกคนในรัฐควรได้รับอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญเพื่อยืนยันและเป็นหลักประกันความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในสังคม

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐอาจต้องดำเนินการเพิ่มเติมสำหรับกลุ่มประชากรบางกลุ่มเพื่อเป็นการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) ในขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กและเยาวชน สิทธิในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งมาตรการประเภทนี้ จะเป็นมาตรการสำหรับประชากรบางกลุ่มแต่ก็ยังถือว่ามีการได้รับประโยชน์ในวงกว้าง

และในส่วนสุดท้ายนั้นเป็นมาตรการที่เกิดขึ้นกับกลุ่มที่มีความจำและเร่งด่วนที่ต้องได้รับการดูแลและเป็นการพิเศษ ซึ่งประชากรกลุ่มนี้อาจถูกเรียกว่า กลุ่มเปราะบาง ซึ่งอาจมีจำนวนผู้ได้รับประโยชน์น้อยที่สุดแต่มีความจำเป็นมากที่สุด ดังนั้น ภาครัฐอาจจะต้องดำเนินการบางอย่างเป็นการเฉพาะเพื่อจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มเหล่านี้เพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ อาจจะต้องมีการดำเนินการบางอย่างเพื่อพิสูจน์หรือประเมินความจำเป็นและความเหมาะสมในการจัดสวัสดิการสำหรับประชาชนกลุ่มนี้ที่เรียกว่าโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets)

สรุป

โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets) ในฐานะมาตรฐานขั้นพื้นฐานของรัฐที่ใช้เป็นหลักประกันที่มุ่งเน้นผู้รับประโยชน์ไปยังกลุ่มผู้เปราะบางและด้อยโอกาสทางสังคมให้สามารถใช้ชีวิตอยู่รอดได้ในสังคม ซึ่งสำหรับประเทศไทยได้มีการดำเนินงานมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนในปัจจุบันมี 4 ประเภท คือ หลักการประกันการคุ้มครองแรงงาน การสงเคราะห์และบริการทางสังคมอื่น ๆ

ในศตวรรษที่ 21 ที่บริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงนับว่าเป็นโอกาสและความท้าทายของรัฐในการพัฒนาระบบโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย ทำให้รัฐมีภาระทางการเงินเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นโอกาสและความท้าทายใหม่ของรัฐในการกำหนดแนวทางการดูแลสวัสดิภาพและสวัสดิการของประชากรผู้สูงอายุ

2. การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นดิจิทัล (Digital Transformation) ภาครัฐจะต้องปฏิรูปไปสู่รัฐบาลอัจฉริยะ รวมไปถึงการกำหนดโครงสร้างทางภาษีแบบใหม่ ในกลุ่มเศรษฐกิจดิจิทัล

(Digital Economy) เช่น การสินค้าออนไลน์ ภาษีสื่อสังคม (Social Media Tax) หรือภาษีสินทรัพย์ดิจิทัล (Cryptocurrency Tax) เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มรายรับรัฐบาลอันจะส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น

3.การกระจายอำนาจและการปกครองภาคีรัฐแนวใหม่ (Decentralization and New Public Governance) ที่มุ่งเน้นการเสริมพลังอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้ามามีบทบาทต่อการบริหารงานสาธารณะตามแนวทางการปกครองภาคีรัฐแนวใหม่ (NPG)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). *คำศัพท์น่ารู้เกี่ยวกับงานพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: ทูเกเตอร์ เอ็ดดูเทนเมนท์.
- _____. (2559). *แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549)*. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/3qpog>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). *รายงานการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2555-2562*. สืบค้น 30 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/274>
- _____. (2565.) *สถิติผู้สูงอายุ*. สืบค้น 30 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/2387>
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). *สรุปข้อมูล อบท.ทั่วประเทศ*. สืบค้น 12 มกราคม 2566, จาก <http://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp>
- ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี. (2022). เศรษฐกิจดิจิทัล: การเกิดและพัฒนาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(5), 2273-2283.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ. (2542). *การสำรวจความรู้เชิงแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และความสำคัญต่อสังคมของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2565). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- วันส ปิยกุลชัยเดช. (2561). สิทธิมนุษยชน : ปัญหาในมโนทัศน์และการนำเข้ามาในประเทศไทย. *วารสารสุโขทัยธรรมาราช*, 31(2), 6-24.
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2565). *SDG Vocab*. สืบค้น 14 กรกฎาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/cagdD>

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ. (2549). รายงานการประเมินความเสี่ยงและความเปราะบางทางสังคม: การประเมินความคุ้มครองทางสังคมในระดับองค์กรและสถาบันของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สมพร โกมารทัต และคณะ. (2561). วิเคราะห์การคุ้มครองทางสังคมของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. *สุทธิปริทัศน์*, 32(102), 211-222.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). คำศัพท์ กลุ่มครัวเรือนเปราะบาง. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2566, จาก <http://nscr.nesdc.go.th/pelcd-glossary/>
- Arkorful, V. E. et al. (2021). Decentralization and Citizens' Participation in Local Governance: Does Trust and Transparency Matter?—An Empirical Study. *Forum for development studies*, 48(2), 199-223.
- Bretton Woods Project. (2018). *What are the Bretton Woods Institutions?*. Retrieved July 15, 2023, from <https://shorturl.asia/GB01R>
- Clausen, M. L. (2020). Decentralization as a strategy of regime maintenance: The case of Yemen. *Public Administration and Development*, 40(2), 119-128.
- GPPAC. (2023). *Human security*. Retrieved July 14, 2023, from <https://shorturl.asia/eNBvO>
- International Labor Organization. (2023). *CHAPTER 5 Social protection*. Retrieved July 15, 2023, from <https://shorturl.asia/CSjMd>
- OECD. (2019). *Social protection*. Retrieved July 15, 2023, from <https://shorturl.asia/urX2B>
- Paitoonpong, S. et al. (2008). The Meaning of Social Safety Nets. *Journal of Asian Economics*, 19(5-6), 467-473.
- Runya X. et al. (2015). The Third Wave of Public Administration: The New Public Governance. *Canadian Social Science*, 11(7), 11-21.
- The Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2021). *Human Right*. Retrieved July 15, 2023, from <https://plato.stanford.edu/entries/rights-human/>
- UNICEF. (2015). *What are human right?*. Retrieved July 14, 2023, from <https://www.unicef.org/child-rights-convention/what-are-human-rights>
- United nation. (2023). *What Is Human Security*. Retrieved July 14, 2023, from <https://www.un.org/humansecurity/what-is-human-security/>

- _____. (2023). *Social Safety Nets*. Retrieved July 14, 2023, from <https://shorturl.asia/WXfTj>
- World bank. (2019). *Safety Nets*. Retrieved July 14, 2023, from <https://shorturl.asia/etMDx>
- WU, X. et al. (2017). Autonomy and Performance: Decentralization Reforms in Zhejiang Province, China. *Public Administration and Development*, 37 (1), 94-109.

